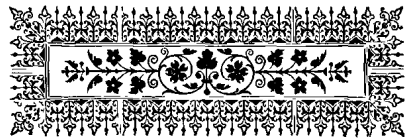

կէ ի վեր արեւելեան գորգերուն շատ ծանրա-
կշռութիւն չի տար. բայց անցեալ տարի բաւա-
կան մեծ յանձնարարութիւններ ըլաւ: 1889ին
արտածուած գորգը 2950 Տակ էր՝ 4,539.000
Ֆրանքի արժողութեամբ, մինչ 1888ին 2697
Տակ էր, 4,045.500 Ֆրանքի արժողութեամբ:
Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հրապարակաց ցոյց
ստան համակրանաց պատճառաւ՝ արտածեալ
վաճառաց քանակութիւնն շատ աւելի կրնար
ըլլալ, սակայն վերոյիշեալ արգելքներուն հա-
մար մեծամեծ ապսպրանքներէն շատերը կամ
յանձն չառնուեցան, եւ կամ նոյներուն կատա-
րումը յետաձգուեցաւ:

Անորոշէ՛ երբեք-դէմքը: Եւստիս 2ին Ա-
նատուրի երկաթուղոյն իղմիտ-Ասաբազարի
գիծը բացուեցաւ: Սոյն գծին երկայնութիւնը
40 քիլոմէթր է եւ արուեստական տեսակիւն
առեալ՝ նշանաւոր բան մը չունի: Յիշատակու-
թեան արժանի են Սափանձայի գիւղային կող-
մերը: Ընկուծիւնն պայմանաւորման յառաջ էր
սկսած: Թաեւ գիծն Ասաբազարէն անդին ալ
բաւական չիտուած է, սակայն միայն շինութեան
կարեւոր ատաղձն փոխադրելու կը գործածուի:
այսժմ փոքրիկ մէկ մասն ալ պիտի բացուի:
Ընկուծիւնը հակաբաբայ կը յառաջանայ Իս-
կիէն-Տիր գծին վրայ, մինչդեռ Եունիսին գեւե-
լնկերիայի գիծն սկսած չէր: Թաեւ ամբողջ իղ-
միտ-Անկիւրիայի գիծն որոշեալ ժամանակին
(4 Հոկտ. 1892) պիտի կարեւոր լինայ, ամե-
նեւին չի կրնար տարակուսուիլ: Այն մասնա-
գէտք՝ որ սոյն գիծն աչքէ անցնուած են, շինու-
թեան հաստատութիւնն ու արագութիւնը գո-
վութեամբ կը խոստովանին: Չեւնարկութեան
երկրաչափներն են Kapp եւ Gaederz. Անատու-
րի երկաթուղեաց ընկերութիւնն՝ որ ըստ ար-
տանագրոյն իրաւունք ունի գիծը մինչեւ Տիգրա-
նակերտ երկաթելու, եւ ինչ ինչ երկրորդական
գծին հաստատելու, երկիւն երկու գերմանացի
երկրաչափներու՝ երկրափաստ Naumannի եւ բու-
վագէտ Riedի աչքէ անցնել կու տայ:

Ցաֆարաբէն Դուրեւիսէն վեճաբ յաբն 1889:
Անցեալ տարին՝ յաջող հունձքի պատճառաւ, եւ
ներածեալ եւ արտածեալ գլխաւոր ապրանքներու
գներուն բարձրանալով՝ թէ անդադի արդիւնա-
բերներու եւ թէ մեծ վաճառատներու համար
գոհացուցիչ էր. սակայն անտեսական նոր ձեւ-
նարութիւն մը չեղաւ: Ընդհանուր շարժում
ըլլաւ յամր յառաջդիմութեան երեւցաւ, մանա-
ւանդ շինութեանց մասին: Եւրոպական ձեւնար-
կութիւն շատ գիւրաւ եւ շատ մեծ շահ մը

չըրին, սակայն որովհետեւ Ցաճկաստան տակա-
ւին մեծ ընդունակութիւն ունի արդիւնաբերե-
լու, եւ նաեւ մեծ պիտոյք տնտեսական նիւթոց,
ապագային համար մեծ յոյս ունին: Ցաճկաստանի
մաքսային գրութեան հիմնական փոփոխութիւնն,
որ պիտի կատարուի, եւ բնական արդիւնաբե-
րութեամբ հարուստ փոքր-Ասիոյ մէջ շինող
շողեկաղբերն թէ ի ներքուստ եւ թէ արտա-
քուստ տնտեսական եւ առեւտրական հակա-
բալլ զարգացման ստոյգ առհաստատեալ են:

ՄԱՐԿԱԿԱՆ

ՆՈՐԱՆՈՒՐԵ

Քարիւղի կոնթէնը մարդէ:

Նշանակ է որ քարիւղի ապակեայ կամ մե-
տաղեայ անօթներն մի անգամ քարիւղի գործա-
ծելէն ետեւ՝ անկարելի է այնպէս մաքրել, որ քար-
իւղի հոտն անհետանայ: Եւ որովհետեւ կանթե-
ղագործաց համար մեծ նշանակու-
թիւն ունի անօթի, անոր համար շատ հետաքրքրական է նոր գիտ մը,
որով ոչինչ ծախքով եւ առանց աշխատութեան
կարելի է այսուհետեւ այս հոտն անհետացնել:
Արդ Revue scientifique քաղերն վերջին թուերն
միայն մէջ կը ծանուցանէ թէ քարիւղի անօթ մը
կրի կաթով լրացելու ըլլայ քարիւղի մնացորդ չի
մնար: Կրի կաթը ձեռք բերելու համար՝ նոր մարտ
կրի մէջ առատ ջուր գնելու է անընդհատ խառնե-
լով: Այս խառնուրդը քարիւղի անօթի մը լեցու-
ելու ըլլայ, քարիւղի հոտը մի միայն եւ տեսանք մը
օճառ կը կազմէ: Եթէ է կ'ուզուի բոլորովին մաքրել
որ հոսայ հետք մ'ալ չլինայ, պէտք է երկրորդ ան-
գամ լրաց կրի կաթով, որուն մէջ քիչ էր քլորա-
կի (chlorure de chaux, Chlorkalk) խառնելու է:
Աւելի շատով կը կատարուի գործողութիւնը, թէ է
տաք տեղ գործուի:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Քարիւղի կոնթէնը գործածուիլիւնն:

Վարիւղի գործածութիւնէն յառաջ եկած
բազմաթիւ գոքախտութեանց տուէն առնելու
մեծապէս էր նպաստ հետեւեալ կանոնաց ճշգիւ
պահպանութիւնը:

1. Քարիւղի պէտք է թիթեղեայ ամաններու
մէջ եւ զով տեղեր պահէ: Այն ատեն միայն պայ-
թում կրնայ յառաջ գալ, երբ քարիւղի կազմիւն
վիճակի մէջ մանէ. քարիւղի կազմիւն մարմին կ'ը-
լլայ Թեօփիւր 25 աստիճան ջերմութեամբ:

2. Կրակի, կանթեղի եւ ծրագի քով պէտք չէ երբեք քարիւղ լեցնել կամ պարպել: Լեցնելու ժամանակ թելեղ եւ անդուշտութիւն կամ չիւթեղութիւն մը կրնայ հրդեհի պատճառ ըլլալ: Բայցառնակապէս թլայ տարւ չէ վառ կանթեղի մէջ քարիւղ լեցնելու:

3. Կանթեղի գործածուելի պատրոյգը բոլորովին մաքուր եւ չոր ըլլալու է: Հաստ բարակ պատրոյգը պատուազակաւ կը տաքցնէ եւ քարիղին բռնկելուն պատճառ կ'ըլլայ: Խոնաւ կամ շատ պատրոյգը լաւ չէ ծծեր: Խոնաւ պատրոյգն արդուկով (խֆֆֆ) շրջցնել՝ ամենալաւ միջոց է:

4. Ամէն օր պատրուագին եւ պատուազակալին վրայ ժողոված ամխային աղտերը մաքրելու է: Երբ կանթեղ մը, երկույն ժամանակ գործածուած չէ, գործածուելէն յառաջ խնամով մաքրուելու է:

5. Կանթեղի պատուազակալն եւ օդ բանելու մասերն ամէն օր մաքրելու է: Վնասած պատուազակալներն անպատճառ փոխելու է: Եթէ օդ բանելու կազմածը մաքուր ըլլայ, պատուազակալը չի տաքնար:

6. Կանթեղի մէջ միշտ պէշափ քարիւղ ըլլալու է, որ պատրոյգը միշտ քարիւղի մէջ ըլլայ: Եթէ քարիւղը պակսի, պատրոյգը կը շորնայ, պատուազակալն եւ ասիկէ քարիւղը կը տաքնայ եւ քարիւղէջ յառաջ եկած կտրել կը ընելի:

7. Նայելու է որ կանթեղի քարիւղի ընդունարանը շտաքնայվառարանին մօտ գրուելով:

8. Երբեք պատրոյգը քիչ բարձրացնելու չէ: Վնաս զի ասով քարիւղի խնայութիւն չ'ըլլար: Խիլ պատուազակալը կը տաքնայ եւ զարնահատ ու առողջութեան վնասաւոր կողմը կը ծնանի:

9. Կանթեղը մաքրել յառաջ՝ պատրոյգը քիչ մը վար առնելու եւ մեղմով ապակայ վրայէն փռելու է:

10. Որչափ կարելի է՝ մանաւանդ աղոց խցելու մէջ կախածոյ կանթեղ գործածելու է:

Լաթի վրայէն պոյտի հետքը ջնջել:

Եթէ լաթեղէնէն վնասարանի առկէ շրջընելու ժամանակ կամ արդիւելու առեն պոյտի դոյն առնու, երբ թելերն բոլորովին պոյտն եւ քալքոյած չեն՝ կարելի է հետեւեւալ կերպով պոյտին հետքը ջնջել: Պէտք է 45 կրամ ծխափողի սպիտակ կաւ, 20 կրամ հաւու թարմ աղը, 15 կրամ սպիտակ օճառ, մեծ սոխի մը հիւթի եւ կէս լիտր դիւնայ սփի իրարու հետ խառնել, եւ այս զանգուածը պոյտն մասին վրայ տարածելու եւ թող տալու է որ չորնայ: Զօրնային ետեւ՝ զանգուածը վրայէն կը հեռացուի եւ լաթը գաղջ ձեւի մէջ կը ըլլալոր: Եթէ մէկ անգամով բոլորովին չէ ջնջուի՝ կրկնելու եւ նոյն կընախելու:

ՄԱՆՐԱՅԻՆՈՒՐԵ

Մանրաշիւթի ամենահիմն մտածադարանը:

Օրբֆորթի Bedeian գրաստունն Անգլիոյ, մանաւանդ թէ ամբողջ Եւրոպիոյ ամենահիմն մանաւանդարանն է: Այս մանաւանդարանը 400.000

Հաստր դիրք ունի եւ բրիտանական թանգարանէն ետքն՝ անգլիական ամենահարուստ գրաստունն է: Բրիտանական թանգարանը հիմար 1,500.000 հաստր դիրք ունի եւ ամէն տարի դիրք գնելու 180.000 մարք ծախք կ'ընէ: Անտոնի միւս գրաստունը համեմատութեամբ շատ նուազ դիրք ունի: Այս նուազութիւնն յայտնագիտման կը տեսնուի, եթէ միտ գնելու ըլլալու որ Լոնտոնի միւս 23 մեծ գրաստունն ի միասին առաւ՝ 1,307.000 հաստր դիրք նուազ ունին, ինչպէս կը վայել Գրեքոնց Յօւնը որ Լոյքսեմբի Export-Journal թերթին մէջ հրատարակուելու սկսած է: Այս ցօնի՝ որ ցայժմ Գերմանիոյ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ գրաստանց վրայ խոսած է, հեղաշեմէ վրայ եւրոպական եւ ոչ-եւրոպական մեծ գրաստանց վրայ ալ պիտի խօսի: Տուած տեղեկութիւններն կը բովանդակեն թէ իւրաքանչիւր ժողովածոյին հաստընութեան թելը, թէ անոց հաշուեցցիւր, վիճակը, դիտարկութեան սեպակախօսութիւնները, եւ այլն: Օրինակի համար՝ կը տեսնենք որ Լոնտոնի Մատենադարանը 100.000 հաստր դիրք ունի: Գլխաւորաբար պատմական, մանաւանդաբար, փիլիսոփայական, աստուածաբանական եւ արուեստագիտական դիրք չէնելու ետեւն է: Եւ այս մատենադարանը կը պահպանուի 2000 անգամոց ծախքով, որոնցմէ ամէն մէկը տարին 70 ֆր. վճարելու պարտական է:

Միջնակարգ պարստ մը:

Illinois Staats-Zeitung լրագիրն, հետեւեալ լաւը կու տայ: Ամբողջ ամիսէ շնորհած՝ աշտարակներով քարքարեալ պարստ մը, քիչ ետքը մեծ զարգ պիտի ըլլայ արուեստաշատ Օլիմպիոն քաղաքին, որ 17.000 բնակիչ ունի եւ Խալիլի հարուստի արեւելեան կողմէ գտնուող՝ Մարտիլլ ամառանոց կոմսութեան մայրաքաղաքն է: Օլիմպիոն վայել շքեղակոյն ամառանոցներն աստղով կը մնառաւորաբարն այս շինուածոյս համար, որ երբեմն գետի հոսանքէն ծածկեալ գետնախոռոչին երեսն, ամիսէ ահագին ճիցերու վրայ պիտի կառուցուի: Ամառանքաւ գլխեակն՝ 230 ոտք երկայնութեամբ եւ 130 ոտք խորութեամբ երես մը պիտի ծածկէ, եւ այս լայնածիսաւ տարածութեամբն հանդերձ, միայն 30.000 տղաք պիտի արժէ: Իրեւն շինուածաբար ծառայող մեծակոտոր ամառանոց, շինվողին շաղախի մէջ կը թաթխուին, որով շինուածոյն ամբողջովը հաստատութիւն պիտի տրուի: Պալատը պիտի ունենայ բազմութիւն մը խցերու՝ եւ նոսն թատերասրահ մը որ 6000 այցելուաց տեղ պիտի շնորհէ: Բաց ի այս օրահէն, պալատին գլխաւոր դրուիչ կէտերն պիտի ըլլան, ճշգիւ ձեւացեալ ամառանոց մը կառարեալ գործունէութեան մէջ, եւ ծառայաւ գեղեցիկ պարտեղ մը հանդերձ ջերմութիւն: Ամառանոցի մասերը պիտի ըլլայ շէնքերն 150 ոտք արձր՝ գլխաւոր աշտարակէն, միջնակարգութեամբ վերամարմը գործեաց: Կը կարծուի, որ Զարիսն Միացեալ-Նահանգաց Գահեղեցին նորանշան շինուածոյս բացման հանգիսին ներկայ պիտի ըլլայ:

